

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Prof. Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr C. Bouma, 's-Gravenhage; Dr K. Fernhout, Baarn; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr A. Ringnalda, Ermelo; Dr J. C. Rullmann, Wassenaar; J. Strikwerda, Dokkum; Dr J. Thijs, Zwolle; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Stukken voor de Redactie zende men aan den secretaris der Redactie:
Dr C. TAZELAAR, 2e Const. Huygensstr. 77, Amsterdam

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36690.

Abonnement: f 2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f 7.50 en voor Ned.-Indië f 6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. p. regel. — Losse nummers f 0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: Onze omgang met elkander. II. — Uit de Schrift: Houd in gedachten. (2 Tim. 2:8a.) — Kerkelijk Leven: „Ontloopen”. De vrijheid van ons hooger onderwijs. De (oud)gereformeerde stem in Duitsland. Foto's voor het Afscheidings-herdenkingsjaar. — Lit. en Kunst: Literair-Meesterwerk. — Pöp. Wet. Schetsen: Spreekende portretten. Puzzle — of symptoom? — Zielkunde: De wijsgeerig-theologische kant onzer vraagstelling. — Opv. en Onderwijs: De Schoolraadvergadering. — Perschoon. — Boekbespreking. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

Onze omgang met elkander.

II.

Hoe zijn wij in onzen omgang met elkander? Met één zin is op deze vraag geen antwoord te geven.

Immers, wij zijn in onzen omgang telkens andere menschen. Dit betekent werkelijk niet dat wij in het ene geval minder eerlijk behoeven te zijn dan in het andere, maar dit betekent wel dat onze houding telkens anders is tegenover andere menschen, omdat allerlei factoren daartoe meewerken.

Wij moeten toch wel letten op de eigenaardige verschijnselen die wij de coëfficiënten van onzen omgang kunnen noemen. Een van de belangrijke coëfficiënten van onzen omgang is het centrale in onze levensdoelstelling. Deze coëfficiënt keert altijd terug iemand die zich zelf zoekt, die altijd bedacht is op eigen voordeel, die steeds de egoïstische instelling heeft, zou deze innerlijke houding ook in den omgang met zijn besten vriend niet kunnen verloochenen. De man die blaakt van ijver voor het Huis Gods zal ook in den omgang met den ongelooftige met wien hij slechts in zakenrelatie treedt, deze hoofdtendenz van zijn leven min of meer openbaren.

Zoo kunnen wij zeggen, dat er in elken vorm van onzen omgang vaste tendenzen zijn.

Maar er zijn andere coëfficiënten die wisselen naarmate de persoon met wie wij omgaan een andere is. Wanneer wij deze coëfficiënten bespreken moeten wij er wel op wijzen, dat de typische karaktertrekken van het individu, ook dat de eigenschappen van zijn temperament, bij den omgang met verschillende personen niet altijd constant schijnen te zijn. De meest apathische jongeman zal soms wijlen tegenover een blonde jonkvrouw een zeker pathos in zijn omgang uitleven. De cholieriker zal zijn heftigheid meermalen in den omgang met een zakenrelatie bedwingen, terwijl hij even later zijn verdrongen explosies tegenover zijn vrouw vrije baan geeft.

En hier raken wij dan een punt, waarop wij straks nog nader terugkomen, de vraag in hoeverre wij, juist doordat wij vrijer tegenover iemand staan, ook in den omgang met zoo iemand meer onszelf zijn kunnen. Deze vrijheid toch, voortkomende uit een grootere affiniteit aan een andere persoon is ook een belangrijke component of coëfficiënt van onze omgangshouding.

En daarmede komen wij weder aan een ander punt dat in dit verband dient genoemd te worden. Het is de vraag in hoeverre wij bij den ander een klankbord vinden voor ons spreken. Soms merken we spoedig, dat de mensch tegenover ons in zijn ziel onze woorden voelt weerklinken. Dit geeft dan onzen omgang met hem een zekere gemakkelijheid, in sommige gevallen soms een zekere intimiteit.

Bedachtzame personen weten echter, dat enkel zulk een resonantie niet voldoende is om vrouwen te schenken.

Naast den coëfficiënt van den resonantiebodan bij den anderen mensch, kennen zij ook het groote belang van den coëfficiënt, dien wij noemen het bewustzijn omtrent het al of niet betrouwbaar zijn van den ander.

Maar zoo is het duidelijk, dat al spoedig onze

omgang met den eenen mensch een andere kleur verkrijgt dan onze omgang met den anderen mensch.

Daarbij komt nog iets. Wanneer wij prijs stellen op den omgang met een bepaald persoon, beleven wij intuïtief het feit, dat omgang met een ander schepsel beteekent een tegemoetkomen aan dien ander. Wanneer wij toch met iemand omgang hebben, en wij zitten ieder op een stoel tegenover elkaar, dan loopt tenslotte die omgang dood indien die „omgang” slechts zit op één van de twee stoelen. De omgang zetelt tusschen de twee stoelen in, veronderstelt dus „een tegemoetkomen” tusschen die twee menschen. Het beteekent dat beide rekening houden met den ander, dat de een zich geestelijk naar den ander toebuigt.

Ook daarom reeds is de omgang tusschen menschen niet anders te denken dan als gevarieerd naar mate andere individuen het object zijn tot hetwelk wij ons richten.

Daarbij komt dat wij onzen omgang meest bepalen moeten door de gelegenheid van het oogenblik. Deze momentele situatie is steeds óók een coëfficiënt van onzen omgang. Wanneer ik een vriend ontmoet op zijn verjaardag in tegenwoordigheid van andere vrienden van hem, zal mijn omgang met hem anders zijn dan wanneer ik vertrouwelijk alleen met hem op mijn kamer zit te praten.

En nu hebben wij nog niet gewezen op het feit, dat het woord omgang verschillende beteekenissen heeft. Ik kan namelijk onder omgang verstaan de lengtedoorsnede van het contact met de menschen, waarmee ik omga, in den meer algemeenen zin.

Zoo wordt het woord omgang gebruikt in den zin als deze: „Het lijkt een onaangenaam mensch, maar in den omgang valt hij erg mee.”

In de tweede plaats kan ik onder omgang verstaan de lengtedoorsnede van het voortdurende contact dat ik met bepaalde personen of met een bepaalden vriend heb.

Voorbeeld voor dit gebruik van het woord omgang vinden wij in een zin als deze: „Met de familie X. zijn we zeer bevriend, wij hebben geregeld omgang met hen”. Maar dat ook dit woord omgang weer niet een vasten inhoud heeft blijkt uit een zin als deze: „De familie IJ. is ons niet erg sympathiek. Wij gaan wel eens met hen om, maar daarom zijn het nog lang geen vrienden van ons.”

En tenslotte kan het woord omgang ook beteekenen de dwarsdoorsnede van het contact met een bepaalde persoon of met een groep personen.

Op die wijze wordt het woord omgang gebruikt in een zin als de volgende: „Wat ging jij vandaag wonderlijk met je vriend om!” In deze beteekenis wordt omgang dus een gedrag in een korte periode, gedurende het contact met een bepaalde persoon of met enkele personen.

Uit deze veelheid van beteekenissen van het woord omgang volgt nu, dat wij bij het spreken over „onzen omgang met elkander” al deze beteekenissen in het oog behooren te vallen.

Toch domineert dan vanzelf het woord omgang in den eersten door ons genoemden zin. Immers, het is mogelijk, dat iemand, wanneer wij momentopnamen nemen van zijn omgang met bepaalde menschen, een alleraardigsten indruk maakt, maar dat hij, wanneer deze momentopnamen tot een levensfilm aaneengesloten worden, een oneerlijke en onoprechte intrigant blijkt.

In zulk een geval zullen wij iemands omgang, hoewel misschien aanvankelijk onder de bekoring van zijn vriendelijkheid, op den duur toch mijden.

Tenslotte beoordeelen wij iemand niet naar het moment, maar naar hetgeen omtrent het zedelijk karakter omtrent zijn persoonlijkheid blijkt.

Daarom valt dan ook bij onze bespreking de nadruk op den omgang in den algemeenen zin.

Wij noemden straks reeds even het punt van de vrijheid in den omgang. Deze vrijheid in den omgang is een van de zeer belangrijke coëfficiënten die de omgangshouding bepalen.

Nu is het echter zóó, dat evenals steeds, het woord vrijheid hier niet gemakkelijk is te omschrijven. Vrijheid toch is een los-zijn van banden die vreemd zijn aan het wezen. Maar elke vorm van omgang dreigt ons banden aan te leggen en dan ook zeer gemakkelijk banden, die vreemd zijn aan ons wezen. Daardoor dreigt er voor ons in onzen omgang een zekere mate van onvrijheid.

Stel het schier ondenkbare, dat wij om zouden kunnen gaan met iemand die zelf een volledige aanvulling van onze persoon zou kunnen zijn, waarbij dan eensdeels datgene wat wij niet hebben óók in hem werd gevonden en andersdeels datgene wat wij bezitten, door het contact met hem werd versterkt, dan zou, zuiver theoretisch gezien, onze omgang met zoo iemand volkomen vrij kunnen zijn.

Maar zulk een omgang kunnen wij practisch in dit leven schier nimmer vinden. Het contact met bijna ieder mensch brengt mee dat wij op bepaalde punten onze eigen vrijheid beperkt gevoelen.

Het zou dwaas zijn om daarover te klagen. Immers, een klacht opheffen over deze vrijheidsbeperking zou tegelijkertijd de uitspraak beteekenen, dat wij ons eigen wezen zoo voortreffelijk vinden dat er door het contact met anderen geen correctie behoeft te worden aangebracht in onze eigen levenshouding.

De zelfgenoegzame alleen kan zich er over beklagen, dat hij niet altijd zich zoo kan niten als hem dat het gemakkelijkst zou zijn.

De beperking van de vrijheid door den omgang beteekent dus eenzijdig dit, dat wij juist tengevolge van het feit dat wij sociale wezens zijn een ongezochte gelegenheid ontvangen tot stage zelfcorrectie.

Daarnaast blijft echter het feit dat het ook kan voorkomen dat wij inderdaad gedwongen worden tot het aanvaarden eener vrijheidsbeperking op punten waar het op zichzelf niet noodzakelijk zou zijn de vrijheidsbeperking te wenschen.

Wanneer iemand zich bijzonder interesseert voor een bepaalde wetenschappelijke quaestie en zijn hart en hoofd zijn vol van deze quaestie en hij ontmoet een vriend die zich voor het betrokken probleem niet het minst interesseert, dan moet hij zich in zulk een geval een vrijwillige beperking opleggen, niet, of slechts zeer terloops over deze quaestie te spreken. Goede omgang zit toch altijd tusschen de twee stoelen in, gelijk wij zagen.

Zoo zouden er talloze voorbeelden zijn aan te geven waar de eisch van den omgang meebrengt dat wij ons een beperking opleggen die op zichzelf niet geëischt wordt. Want men kan wel betoogen dat het voor den man die over het daareven genoemde probleem dacht, gewenscht is om ook eens over een ander onderwerp te spreken, — we weten toch immers ook dat het evenzeer gewenscht kan zijn datgene wat den geest den geheelen dag heeft bezig gehouden eens „los te laten” en de spanning eens af te reageeren in een gesprek met een vriend.

Deze vrijheidsbeperking moeten wij dus in den omgang aanvaarden ook al beteekent zij niet direct winst voor onszelf.

Maar ook daarin ligt dan vanzelf de grondslag voor een variatie in ons optreden gegeven: wij zullen bij den één onze vrijheid méér, bij den ander onze vrijheid minder beperkt vinden; wij zullen bij den één die vrijheid zóó, bij den ander zullen wij die vrijheid anders beknot achten.

Met de bovenstaande omschrijving hebben wij echter nog niet genoemd datgene wat eigenlijk de basis is voor den omgang.

Wij komen daartoe echter vanzelf wanneer wij even terug komen op hetgeen wij daareven zeiden over de vrijheid in den omgang.

Hoe toch is het mogelijk dat wij de beperking van de vrijheid door den omgang aanvaarden?

Waarom doen wij dat eigenlijk? Waarom aanvaarden wij iets dat tot op zekere hoogte ook een knellend juk beteekent?

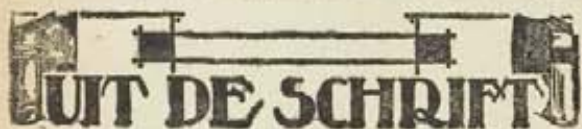
Men zal antwoorden dat conventie ons daartoe dringt.

En dan bekennen wij dat er ook in onzen omgang zeer veel conventioneels is. Wij spreken daarover wel in een volgend artikel wanneer wij de behandeling van de analyse van den omgang voortzetten. Maar we doelen thans op die offers, die wij in onzen omgang gaarne brengen. Waarom werkt iemand den vorigen avond tot één uur in den nacht om den volgende avond tijd te hebben een bezoek te brengen bij een vriend? Waarom brengt hij gaarne een bezoek bij dien vriend, ook al weet hij dat hij daar een kring van menschen zal ontmoeten met welke hij over zijn arbeid en zijn streven niet zal kunnen spreken?

Wel, wat anders dringt hem dan de liefde? Feitelijk toch berust elke echte omgang op liefde. In onze wereld vol haat aarzelen wij wel eens het woord „liefde” uit te spreken. En toch is door Gods Gemeene Gratie de liefde nog zoo rijk in de wereld aanwezig. Wanneer gij een gesprek aanknoopt met Uw besten vriend, maar even goed wanneer gij een praatje aanknoopt met den tramconducteur over het weer, wordt Uw omgang gedragen door het feit van de binding die er is tusschen mensch en mensch. Zonder deze binding, die in den grond liefde is, zoudt gij geen spontaan-hartelijk woord met dien conducteur kunnen wisselen, evenmin als gij zonder die liefde met Uw vriend zoudt kunnen converseeren.

Maar daarom begrijpen wij ook dat intieme omgang, hartelijke en blijde omgang alleen mogelijk is met hen, die eenzelfde Liefde kennen als gij.

J. W.

Houd in gedachtenis.

Houd in gedachtenis, dat Jezus Christus uit de dooden is opgewekt. 2 Tim. 2:8a.

Er gaat in deze liefelijke voorjaarsdagen een levenslied op uit de natuur.

Het vogelenheir ontwaakt en schalt weer zijn lenteliederen uit.

In de weiden dertelt weer het jonge leven.

Het teere groen aan boom en struik, de zwelende knoppen en de bottende bladeren, de ontluikende bloemen, — ze zingen alle, als 't ware, een lied des nieuwen levens, den grooten Schepper tot lof. „Looft God, de bron van het leven”.

Maar rijker dan dit lentelied van herleving in de natuur is het Levenslied, dat ons tegenklinkt uit het Schriftwoord: Houd in gedachtenis, dat Jezus Christus uit de dooden is opgewekt, en dat wij hebben over te nemen en te doen weerklinken in deze wereld.

Christus is verrezen!

Hij heeft den dood verwonnen!

Ik leef en gij zult leven!

Dat is het Levenslied, dat nooit meer wegsterft, dat aangeheven worde in 't midden der gemeente Gods.

...

Timotheus verkeerde te Efeze in moeilijke omstandigheden.

Zijn taak, de gemeente te leiden en te weiden, viel hem zoo zwaar.

Voor al ook de miskenning en de kleinzielige tegenwerking, die hij in den kring der gemeente ondervond, drukte hem zoo neer.

Zijn opgewektheid verdween, zijn arbeidskracht verlamde, diep teleurgesteld scheen hij soms de moedeloosheid nabij.

De Apostel Paulus had er van gehoord, hoe het met Timotheus stond.

Daarom zond hij zijn geliefden zoon nu een hartelijken, bemoeiigenden, opwekkenden brief.

Hij wil Timotheus troosten, sterken, weer bezielen, zooveel hij kan.

En daartoe zegt hij nu: Houd in gedachtenis, dat Jezus Christus uit de dooden is opgewekt.

Christus' opstanding toch is de vastheid, de sterkte, de triump der zijnen. Hij is hun levenskracht, ja hun levenslied.

Zoo zij het ook bij Timotheus.

Bij dien opgestanen, dien levenden Christus, mag en moet Timotheus zijn hulp, zijn troost, zijn kracht, zijn strijdsmoed weer zoeken.

Ja, daar zal hij ook vinden, wat hij van noode heeft in alle omstandigheden.

...

Ook voor ons is alle leven en levenskracht, alle levensvernieuwing en levensheiliging alleen te vinden bij Jezus, den Levensvorst, Die het leven heeft en het leven geeft.

Hij moet ons te drinken geven van het levende water, dat in Hem is, en in ons wordt een bron van levend water, dat dan ook uit ons vloeit.

Maar daartoe moeten wij altoos met Hem in

levend contact staan. Ieder oogenblik moeten wij tot Hem terug, uit Hem putten, in oprecht geloof.

Levensonderhouding, levensversterking, levenskracht en blijdschap is er alleen, als wij uit Hem leven gelijk wij door Hem leven.

Tot Hem dan, als de macht des boozen, als de macht der wereld, de macht der zonde ook in het eigen vleesch, u te sterk zou worden.

Tot Hem met uw zwakheid, zonde, ontrouw, afwijking van het rechte spoor.

Tot Hem met uw grievende teleurstellingen in uw werk, uw taak, uw roeping, ook in het ambt.

Dat heft u weder op, dat sterkt, dat staalt, dat doet u weder voortgaan met nieuwen moed.

Dat leert u roemen, maar niet in u zelf, maar in Hem, Die de opstanding is en het Leven.

...

Houd in gedachtenis, dat Jezus Christus uit de dooden is opgewekt.

Aan opstanding ging bij uw Heere de dood vooraf.

De verrijzenis tot het leven, was bij Hem een oprijzen uit het graf.

Dit leere Timotheus, om met Christus eerst te willen sterven.

Om zichzelf te verloochenen. Zichzelf te geven. Zijn leven te willen verliezen om Jezus' wil.

En het leere ook ons, dat wij, naar onzen ouden mensch, er onder en er aan moeten. Dat ons zondig „ik” gekruisigd, gedood, begraven moet worden, opdat wij met Christus mogen opstaan tot een nieuw leven.

Het leere ons voorts niet kleinmoedig en zelfzuchtig te treuren bij het graf van onze verwachtingen en onze verlangens, maar geloovig op Hem te zien, Die het Leven is uit de dooden, en aan Hem ons vast te houden, Die na zijn opstanding heeft gezegd: Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde, en Ik ben met u, alle de dagen.

A.

D.

„Ontloopen”.

Zooals ik wel verwacht had, komen de brieven los na mijn vorig artikel over „loopen”. Enkele wijzen erop, dat men toch wel iemand nalopen kan, niet om de stem, maar om den inhoud. Maar dat heb ik al zelf gezegd, pag. 211, kolom 1, regel 26, v., van boven.

Andere wijzen op gevallen van dominees, die naar hun meening het Woord niet brengen, of heel verkeerde preekmethoden erop nahouden, etc. Zij meenen, dat men dan ook maar eens op die dominees af moet gaan. Twee schrijvers van Chr. Geref. huize spreken desgelijks, en verzekeren, een bepaalde Gereformeerden spreker te zullen „nalopen”, als hij in de buurt komt.

Maar die brieven overtuigen me niet. In de laatste alinea's heb ik verleden week zelf gehandeld over de bezwaren, die men hebben kan tegen bepaalde preekers en preeken. Ik heb die niet gesmoord, zal ze nooit smoren, maar ik stel elken bezwaarde onder den eisch der theocratische gemeenschap. Men moet die bezwaren bespreken, rustig, eerlijk, zakelijk, langs den aangewezen weg. Zijn ze geldend, en deed ieder, die ze heeft, ermee naar den eisch der theocratie, dan zou men eens zien, hoeveel werkelijke fouten ook werkelijk verbeterd werden. Hoeveel bestaande eenzijdigheden, of onjuistheden, of ongereformeerde heden ook heusch zouden verdwijnen. Natuurlijk zouden ook — en dit zeg ik er veiligheidsshalve bij — heel wat „bezwaren” zelf verteerd worden, als de vuren der kerk weer eens naar behooren gestookt werden. Maar wat terecht door de bezwaarden als fout wordt aangewezen, dat zou voor een groot deel ook kunnen wijken, en moeten wijken, voor een echten, christelijken, maar dan van den aanvang af in goede orde geoefenden aandrang-van-critiek.

Wat zien we evenwel in den regel gebeuren? Dat men een predikant, op wien men, terecht of ten onrechte, iets tegen heeft, „ontloopt”. Dat wil zeggen: dat men als lid der kerk afstand doet van zijn rechten, zijn eigen rechten. Een goed gereformeerd mensch heeft des Zondags recht op dienst des Woords, recht op ontvouwing van zijn belijdenis, recht op gezond-gereformeerde gedachten. Ontvangt hij die niet, of meent hij ze niet te ontvangen, dan loopt in een gemeente met meer dan één predikant menigeen naar een ander, die wel voldoet aan wat hij begeert. Maar zóó laat men de onderlinge tucht na, geeft zijn rechten prijs, en schept, mee in verband natuurlijk met de jarenlang ingewortelde ziekte, die al haast voor normalen toestand aangezien wordt, een karikatuur van de theocratische gemeenschap: waarin men immers leeft bij gelegenheidspolitiek (is er een naar uw zin, dan is het in orde, en anders moeten we maar ons schikken); waarin men zijn eigen rechten (op een gereformeerde preek, op ontvouwing van Gods gedachten) tegelijk met zijn eigen plichten (oefening van het ambt der geloov-

vigen in het wettig indienen van wettige bezwaren bij de wettige instanties, en zoo waken voor heel de gemeenschap der kerk) prijs geeft, en de eene groep in de gemeente laat danken voor wat men zelf geen dankzegging maar een gravamen bij den Vader der geesten waard acht.

Ik denk er niet aan, alles goed te praten, wat er gepreikt wordt; mijn Chr. Gereformeerde correspondenten zullen dat wel gelooven. Maar in de theocratie staat elk voor allen verantwoordelijk. Als die Chr. Gereformeerde loopers meenen, dat hun eigen predikant niet preekt overeenkomstig de formulieren van eenigheid, dan moeten zij een actie tot zuivering van hun kerk instellen. Liggt de fout bij hun dominee, dan kunnen zij door goede critiek bezig zijn, het heil der andere schapen van de kudde te behartigen. Liggt de fout aan de officiële bepalingen en resoluties hunner kerk (b.v. als er zonder blikken en blozen gezegd wordt, dat men in de Chr. Geref. Kerk belijdenis „mag” doen van het historisch geloof, wat natuurlijk voor de prediking directe gevolgen heeft), dan staan ze voor een nog verder gaande roeping tot reformatie.

En mutatis mutandis geldt dit voor de andere brieven ook. Men leve meer bij Zondag 21, slot: elk moet zich schuldig weten, zijn gaven (van beter inzicht, eventueel ten nutte en ter zaligheid der andere lidmaten gewillig en met vreugde aan te wenden).

Of ik direct beterschap wacht, als men ergens zoo begint? Volstrekt niet. Verkeerde toestanden vragen jaren, en nog eens jaren, om voor betere plaats te maken. Maar de verbetering kan slechts komen, over heel de linie, als over de heele linie eerst weer wordt teruggegaan op het rechte beginsel. Alle geregelde „ontloopers” zijn — laat ze dat niet vergeten — mee aansprakelijk voor de h.i. verkeerde preekmanieren van de thans door hen ontloopen predikanten. De ziekte hebben zij beantwoord met ziekte, de fout met fout, de rechtsschennis met rechtsschennis. De eenzijdigheid hielpen zij door hun meedoen aan een valsche gewoonte of zonde van nalatigheid groeien. Laat ze dat maar eens een paar jaar dragen.

En overigens: men moet de louterende werking van het liefdevuur niet onderschatten. We behoeven niet te doen als die organisten, die bij dat woord dadelijk gaan vibreeren. Vanwege de liefde, waarbij je zacht moet spelen. Ik dacht, dat vuur nog al verterend was. En dat dat nog al eens pijn kon doen. En loutering. En dus kracht.

Maar dat loopen beteekent geen kracht, maar kracht.

P. S. Een der correspondenten zag zijn artikel gaarne geplaatst. Daar zou op zichzelf niets tegen zijn, want het is in elk opzicht uitmend. Maar men zou in de plaats, waar hij woont, onmiddellijk conclusies trekken, en vermoedens voelen opkomen. Het is evenwel niet mijn taak, in plaatselijke verhoudingen te grijpen, ook niet zijdelings. Hij vergeve mij dus, dat ik om die reden het beter acht, het stuk niet te plaatsen.

K. S.

De vrijheid van ons hooger onderwijs.

Deze week heeft ons een mooien radio-avond voor de Vrije Universiteit gebracht, waarvan veel goede vrucht geoogst moge worden.

Onder hetgeen dien avond gezegd is, trof ons de duidelijkheid, waarmee Dr K. Dijk zeer terecht de beteekenis van het woord „vrij” in de verbinding „Vrije Universiteit” uiteenzette.

Het was, zoo zeide Dr Dijk, een vrijheid tegenover den staat. En eveneens een vrijheid van kerkelijke suprematie. Van staatsdwang vrij, en eveneens van kerkelijke suprematie vrij, kon de gereformeerde hoogeschool zich geheel naar eigen aard ontwikkelen, en haar gebondenheid aan Gods Woord doen zien als de hoogste vrijheid.

...

Inderdaad, men heeft hier een zeer goed beginsel gegrepen, en op volkomen juiste wijze gehandhaafd.

Wij zijn er allen bijzonder blij mee, dat het hooger onderwijs, dat de gereformeerden uit eigen aandrif opgebouwd hebben, zich in dezen dubbel zin heeft „vrij” gehouden.

Alle hooger onderwijs, dat de gereformeerden uit eigen aandrif opbouwden, heeft zich gelukkig in den tweërlei zin van daareven vrij gehouden.

De Vrije Universiteit.

En ook de Theologische School te Kampen.

Ook deze laatste toch is vrij van den staatsdwang.

En eveneens is zij vrij van kerkelijke suprematie.

Zij zou dat niet zijn, als zij het eigendom was van de Herv. Kerk, die een bestuursvorm heeft, welke voor kerkelijke suprematie plaats heeft.

Of, als zij afhing van de Roomsche hiërarchie.

Maar nu zij uitgaat van vrije gereformeerde kerken, nu is zij vrij van kerkelijke suprematie.

Om de doodeenvoudige reden, dat de Gereformeerde Kerken niet in staat zijn, suprematie te oefenen. Die Kerken kunnen dat niet, ze hebben geen orgaan er voor.

De professoren hebben zich vrijwillig gebonden.

Dat is waar die zij hebben evenzeer als de Vrije Universiteit zuchten die eersten. matic nooit verscheen, lijke suprie de Vrije U ring aan w Maar wat d voor de vri

Natuurlijk een besluit zouden de principiële wetten komen; zo wijzigd te van niet pu op den kat

Maar dat vrijwillig a voorkomende deelt ze me van zijn ke lijdende le hoogleraar hebben bij hetzelfde a dat heelma hun vrijhe in die gebor Zij voeren ken, en in gesprekken.

Wij, gere zijn, dat di van ons ho

Dat wij n lang eens z standig me vrienden, e levens vrie School zou

Stel u v relatie) de ren, en de haar meest mensch.

Stel u v verband) h lijf meester S.-verband) worden, als om te best

Dies leve 't Gezeide 't Verschij Kampen e Wij dank Wij dank En leggen

De (oud)

Er is vee land over socialistisch daar gebrav antie gegas het juk, e naar de o de tyrannie tanten van weld goef

Zoolang den eisch, heidsberoof zelf, zonde uit die dw in den wo

Woord zie trent den andere lev actie niet z teloo, in zich graag

sitie over het verkee tiseeren k krachtig t gefundeerd laasie volhu

Typisch vastheid v naar vore a) in he den strijd

totaal-staa het de ke b) in h grondslag, zou kunn

Deze be de onlang mierten 1 Lage der dezer oud